

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Рішенням вченої ради
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
протокол №8 від 26 червня 2025 року
Голова вченої ради В.В.Засенко

Спеціальність	016. Спеціальна освіта (за спеціалізаціями)
Освітня програма	Спеціальна педагогіка
Ступінь	Доктор філософії

Шифр дисципліни	ППП
Назва дисципліни	Теоретичні і методологічні основи сучасної спеціальної педагогіки
Навчальний рік	2025-2026
Кількість кредитів ЄКТС (годин)	2 кредити (60 годин)
Статус	Дисципліна професійної підготовки
Короткий опис дисципліни	Зміст дисципліни полягає у сучасній науковій інформації про становлення національної спеціальної педагогіки в Україні, її складові (сурдопедагогіку, тифлопедагогіку, логопедію, психокорекційну педагогіку, інклюзію): розкриває сучасні підходи до організації освітньо-реабілітаційного супроводу осіб з особливими освітніми потребами. Академічний фонд знань забезпечує розкриття основних теоретичних, методологічних позицій кожної складової з

обґрунтованим представленням наукових шкіл, сучасного термінологічного апарату, етичних засад і напрямів професійної діяльності фахівця спеціальної освіти.

Викладачі

Кульбіда С.В., Данілавичюте Е.А., Кобильченко В.В.,
Литовченко С.В., Чеботарьова О.В., Ярмола Н.А.

Контакти

Тел.: +380501435150, +380677849145, +38097
2965926, +0976841310, +38097 3436272,
+380677628838

Email: svk5554@gmail.com, elyana_d@ukr.net,
vadimvk@ukr.net, svetalitovchenko@ukr.net,
olena.chebotareva@gmail.com,
nat.yar1978@gmail.com

Час для консультацій

понеділок, четвер, 11.00-13:00

Мета курсу

- озброєння здобувачів третього рівня освіти необхідним рівнем професійної компетентності з методологічних, теоретичних засад сучасної спеціальної педагогіки як галузі знань.

Завдання курсу

1. ознайомлення з методологічними, теоретичними засадами основних підходів, концепцій у сурдопедагогіці (сурдознавстві), логопедії, тифлопедагогіці, психокорекційній педагогіці.
2. формування професійних компетентностей в основних видах діяльності: освітньої, корекційно-розвиткової, аналітичної, консультативної, методичної, реабілітаційної та ін.
3. аналіз і порівняння дидактикоорієнтованих практик, стратегій навчання, розвитку, виховання, реабілітації осіб з ООП у закладах освіти різного типу.
4. вивчення закономірностей розвитку інклюзії в українських реаліях, визначення та оцінка сприятливих складових інклюзивного середовища (організаційних моделей, методичних стратегій, ресурсних можливостей, професійної компетентності фахівців).

Загальні компетентності

ЗК1	Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
ЗК2	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел.
ЗК4	Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК01	Здатність розв'язувати комплексні проблеми, виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти.
СК02	Здатність застосувати сучасні методології, методи та інструменти теоретичних та емпіричних досліджень у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти.
СК03	Здатність проектувати, моделювати, розробляти нові технології, методики і засоби у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти.
СК04	Здатність здійснювати науково-педагогічну та освітню діяльність у закладах вищої освіти (наукових установах) у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
СК05	Здатність розробляти проекти у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та управляти ними, презентувати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземною мовами.
СК06	Здатність здійснювати науково-педагогічну та освітню діяльність у закладах вищої освіти (наукових установах) у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
СК07	Здатність здійснювати порівняльний аналіз українського й зарубіжного досвіду у використанні дослідницького інструментарію для розроблення передових практик доступної і безбар'єрної освіти осіб з ООП.
СК08	Здатність вивчати і застосовувати інноваційні цифрові технології у проєктній дослідницькій діяльності.
СК09	Здатність інтегрувати специфіку безбар'єрності (не лише аспектів фізичного облаштування, а й інформаційного, ресурсного врахування) у сучасний тематичний контекст, що надасть можливість забезпечити сталість і послідовність у досягненні мети дослідження.

Програмні результати навчання

ПРН01	Мати передові концептуальні і методологічні знання, загальний науковий кругозір, необхідні для критичного аналізу та переоцінки
-------	---

	наявних знань і професійних практик у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти.
ПРН02	Розуміти загальні принципи, методи освітніх наук, а також загальну методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та у викладацькій практиці.
ПРН03	Мати дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, розв'язання значущих проблем у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти.
ПРН04	Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження зі спеціальної та/або інклюзивної освіти, здійснювати критичний аналіз результатів власних досліджень і результатів інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням академічної доброчесності.
ПРН05	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.
ПРН06	Формулювати і перевіряти гіпотези у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень, статистичного аналізу та комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.
ПРН07	Розробляти та досліджувати концептуальні та інші моделі педагогічних ситуацій, нових методик, інструментів тощо, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та у дотичних міждисциплінарних напрямках.
ПРН08	Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому українською та іноземною мовами результати досліджень, наукові та прикладні проблеми освіти, оприлюднювати результати власних досліджень у наукових публікаціях в провідних вітчизняних і міжнародних наукових виданнях.
ПРН09	Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі науково-прикладні проблеми у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти з урахуванням правових, етичних та економічних аспектів, забезпечувати захист інтелектуальної власності.
ПРН10	Організовувати та здійснювати освітній процес у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти та викладати навчальні дисципліни зі спеціальної та/або інклюзивної освіти у закладах вищої освіти.

ПРН11	Забезпечувати професійний супровід процесу діагностики, навчання, виховання, розвитку, реабілітації осіб з ООП у різних напрямках.
ПРН12	Розробляти заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального середовища в закладах різного типу, громадах місцевого рівня з урахуванням особливих потреб, можливостей, здібностей різновікових осіб з ООП.
ПРН13	Дотримуватися етичних принципів досліджень з визнанням культурно/мовного походження у життєвому досвіді суб'єктів дослідницького процесу, яким надаються освітньо-реабілітаційні послуги
ПРН14	Здійснювати стратегічне управління у сфері спеціальної та інклюзивної освіти (розроблення стратегії, планування, заходи з їх реалізації, забезпечення якості освіти, оцінювання ефективності (результативності) різних напрямів діяльності.

Програма дисципліни	
Тема 1	год. Спеціальна педагогіка як наука
2	Спеціальна педагогіка, мета, завдання, методологія галузі, міжпредметні зв'язки, зарубіжна і вітчизняна. Визначення, терміни. Методи наукових досліджень. Актуальні дослідження проблем спеціальної педагогіки. Компоненти спеціальної педагогіки.
Тема 2	Сурдознавство як галузь знань спеціальної педагогіки
1	Сурдознавство і сурдопедагогіка: традиції і новизна. Українська сурдопедагогічна практика: здобутки і проблеми. Зміст освіти у ЗСО і ЗІН. Сурдодидактика, сурдовиховання. Роль етичного і емічного професійного досвіду.
Тема 3	Науково-теоретичні основи логопедії
1	Сутність поняття «Логопедія». Методологічні основи сучасної вітчизняної логопедії: детермінуючі вектори сучасного етапу становлення національної логопедії; наукова школа Є. Соботович (психолінгвістичний підхід), інноваційна концепція визначення освітніх труднощів у осіб з особливими мовленнєвими потребами з позицій освітнього критерію (психолінгвосинергетичний підхід), вітчизняна концепція нейрологопедії Е. Данілавічюте. Логопедія як наука про дефіцит функції мовлення, методи його попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Мета і завдання логопедії як науки. Зв'язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії.
Тема 4	Загальна характеристика мовленнєвої діяльності з позицій сучасної логопедії

Тема 5	Аналіз мовленнєвої діяльності (мова, мовлення, мислення) в контексті теорії діяльності та з позицій нейрологопедії. Акт мовлення – узгоджена робота системи органів: відділи мовленнєвого апарату (центральна та периферична частини) в світлі сучасних уявлень про анатомію і фізіологію окремих ділянок головного мозку, нейродинаміку як основу розвитку загальної і мовленнєвої моторики, нейропластичність і механізми компенсації. Онтогенез мовлення у контексті теорії безумовно-рефлекторного і умовно-рефлекторного зв'язків вищої нервової системи та їхньої ролі у психомоторному розвитку організму дитини. 2 Сучасні класифікації порушень мовлення і шляхи їхнього подолання Біо-психо-соціальна модель розвитку мовлення: фізична, психічна, особистісна, соціальна складові та їхній взаємозв'язок. Найпопулярніші класифікації порушень мовлення у світі та Україні (DSM-V, МКХ (ICD), МКФ-ДП (ICF-CY), класифікації S. Levinson, A. Brook, W. Johnson, Developmental Articulation Disorder, Symptom and Syndrome Classification of Speech Disorders, Developmental Articulation Disorder, клініко-педагогічна, психолого-педагогічна: особливості визначення і подолання дефіциту функції мовлення. Інновації в організації логопедичної допомоги в Україні: медико-реабілітаційний, спеціальнопедагогічний та інклюзивний компоненти маршруту підтримки особи з дефіцитом функції мовлення.
Тема 5	Теорія і методологія тифлопедагогіки
	2 Тифлопедагогіка як наука. Об'єкт, предмет і завдання тифлопедагогіки. Методологічні основи тифлопедагогіки. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками. Методи наукових досліджень у тифлопедагогіці. Специфічні категорії тифлопедагогіки.
Тема 6	Теоретичні основи тифлодидактики та теорії виховання дітей з порушеннями зору
	2 Поняття про тифлодидактику. Принципи навчання сліпих та слабозорих дітей. Методи навчання сліпих та слабозорих дітей. Суть процесу навчання у спеціальній школі. Психологічні особливості навчальної діяльності дітей з порушеннями зору. Медико-психологічні основи організації виховної роботи в школах для дітей з порушеннями зору. Принципи виховання учнів шкіл для дітей з глибокими порушеннями зору. Методи виховання в школах для дітей з порушеннями зору.
Тема 7	Сучасна сурдопедагогіка: теоретико-методичні засади
	2 Сучасна сурдопедагогічна наука і практика. Науково-методичне забезпечення освіти дітей з порушеннями слуху в контексті сучасних освітніх реформ. Інноваційні технології навчання та корекційно-розвиткового супроводу дітей з порушеннями слуху в спеціальних закладах освіти, інклюзивних групах/класах, інклюзивно-ресурсних центрах. Концепція розвитку системи освіти осіб з порушеннями слуху, Концепція розвитку дошкільної освіти дітей з порушеннями слуху,

	Концепція білінгвального підходу до навчання дітей з порушеннями слуху. Діти з порушеннями слуху: освітні труднощі та рівні підтримки у закладі освіти. Індивідуалізація освітнього процесу для дітей з порушеннями слуху. Визначення освітніх потреб осіб з порушеннями слуху та необхідних адаптацій освітнього середовища. Умови успішної інтеграції осіб з порушеннями слуху в суспільство. Реабілітації військових з травмами слуху з використанням сурдопедагогічних підходів та методик.
Тема 8	Теоретичні та методичні основи діяльності інклюзивно-ресурсних центрів
1	Інклюзивно-ресурсні центри як інноваційні консультативно-діагностичні установи на новому історичному етапі розбудови освіти дітей з ООП. ІРЦ в основі системи сервісної (ресурсної) підтримки закладів освіти з інклюзивним навчанням. Теоретичні та методичні основи діяльності ІРЦ.
Тема 9	Теорія і методологія сучасної психокорекційної педагогіки
1	Предмет, завдання та методи психокорекційної педагогіки (олігофренопедагогіки). Понятійно-категоріальний апарат психокорекційної педагогіки (олігофренопедагогіки). Місце психокорекційної педагогіки в системі наук. Перспективи наукових досліджень психокорекційної педагогіки.
Тема 10	Організаційно-методичні засади освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку
2	Сутність спеціальної дидактики (олігофренодидактики). Особливості освітнього процесу у СЗЗСО та ЗЗСО, в яких навчаються діти з порушеннями інтелектуального розвитку. Характеристика структури навчальної діяльності учнів з порушеннями інтелектуального розвитку (ППР). Сучасний зміст освіти дітей з ППР. Характеристика Державного стандарту початкової, базової та профільної освіти для дітей з ООП. Особливості навчального плану спеціальних закладів (класів) для учнів з ППР. Характеристика типових, модельних та навчальних програм для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу у спеціальних закладах загальної середньої освіти та закладах з інклюзивним навчанням.
Тема 11	Теоретико-методологічні засади інклюзивної освіти
1	Поняття, принципи та історичний розвиток інклюзії в освіті. Парадигмальні зміни: від сегрегації до інклюзивного підходу. Методологічні основи інклюзивної освіти: гуманістична, системна, компетентнісна парадигми. Міжнародні та національні нормативно-правові документи з інклюзії (ООН, ЮНЕСКО, законодавство України).
Тема 12	Організація інклюзивного освітнього середовища

Особливості адаптації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Роль команди психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному навчальному закладі. Індивідуальна програма розвитку (ІПР): структура, розробка, моніторинг ефективності. Технології і стратегії педагогічної підтримки учнів з ООП. Взаємодія з батьками та іншими учасниками освітнього процесу в умовах інклюзії.

План				
Семестр, тиждень, заняття (дата)	Тема, План заняття	Ау ди торні заня ття	Самостійна Робота	Год
		Ф Г о о р д м а	Завдання	
Заняття 1	Ключові позиції двох сучасних концепцій глухоти. Епістимологія. Термінологічний апарат. Спільне і відмінне у термінах. Порівняння сучасної термінології на позначення здобувачів освіти феномену глухоти (етичний і емічний досвід).	Г 2 Р а к т и ч н е	Здобутки і проблеми сучасної сурдопедагогічної практики. Сурдодидактика: навчальні плани, програми, підручники; сурдо-виховання. Засоби навчання.	5
Заняття 2	Тема: Нейродинаміка як основа розвитку загальної та мовленнєвої моторики План: Під час підготовки до заняття необхідно: 1) проаналізувати сучасні інформаційні джерела щодо взаємозв'язку загальної та мовленнєвої моторики в умовах звичайного розвитку та за наявності його особливостей; 2) розбитися на пари та обрати одне із запропонованих дискусійних питань, підготувати презентацію; 3) розкрити обране дискусійне питання та презентувати на занятті. Дискусійні питання: – Роль пластичності та компенсації у розвитку організму дитини. – Психофізіологічні механізми звуковимови. – Психофізіологічні механізми просодичної сторони мовлення. – Нейродинаміка та умови створення позитивних нейродинамічних змін як основи компенсації.	Г 2 Р а к т и ч н е	Сучасні інформаційні джерела щодо взаємозв'язку загальної та мовленнєвої моторики в умовах звичайного розвитку та за наявності його особливостей. Роль пластичності та компенсації у розвитку організму дитини. Психофізіологічні механізми звуковимови. Психофізіологічні механізми просодичної сторони мовлення. Нейродинаміка та умови створення позитивних нейродинамічних змін як основи компенсації	5

Заняття 3	Зорове сприймання та його порушення.	п 2 Р а к т и ч н е	5
Заняття 4	Визначення особливостей розвитку, освітніх потреб осіб з порушеннями слуху та способів їх задоволення. Моделі здобуття освіти дітьми з порушеннями слуху в Україні (особливості організації, корекційно-розвиткового супроводу та ін.). План: 1) описати одну з моделей здобуття освіти для дітей з порушеннями слуху (спеціальний заклад, спеціальна група/клас, група/клас з інклюзивним навчанням) за визначеними параметрами; 2) визначити напрями розвитку спеціальних закладів освіти та закладів освіти з інклюзивним навчанням відповідно до освітніх інновацій, міжнародних стандартів, сучасних викликів; 3) обговорення пропозицій та актуальних проблем освіти дітей з порушеннями слуху.	Г 2 Р а к т и ч н е	5
Заняття 5	Практичні підходи до застосування академічних знань у напрямках професійної діяльності корекційного педагога. Назва професії. Код. Професійний стандарт. Професійна компетентність. ЗВО. Професійні спілки. Наукові школи.	Г 2 Р а к т и ч н е	5

Заняття 6	Теоретико-методологічні засади інклюзивної освіти. Організація інклюзивного освітнього середовища. Принципи, підходи, реалії в умовах сучасних викликів. Проблематика і шляхи вирішення. Команда психолого-педагогічного супроводу.	Г 2 Р а к т и ч н е Поняття, принципи та історичний розвиток інклюзії в освіті. Парадигмальні зміни: від сегрегації до інклюзивного підходу. Методологічні основи інклюзивної освіти: гуманістична, системна, компетентнісна парадигми. Міжнародні та національні нормативно-правові документи з інклюзії (ООН, ЮНЕСКО, законодавство України). Особливості адаптації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Роль команди психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному навчальному закладі. Індивідуальна програма розвитку (ІПР): структура, розробка, моніторинг ефективності. Технології і стратегії педагогічної підтримки учнів з ООП. Взаємодія з батьками та іншими учасниками освітнього процесу в умовах інклюзії. 5
-----------	---	---

Індивідуальні завдання та підсумковий контроль

Завдання	Особливості виконання та вимоги
1. Проаналізувати і порівняти навчальні плани ЗІН і ЗСО на предмет вивчення дисциплін мовно-літературної галузі.	Письмова робота (1-2 сторінки). Розкрити специфіку і особливості сучасного змісту навчання мовно-літературної галузі у двох системах освіти, визначити позитиви, особливості.
2. Розкрити особливості модельних програм ЗСО для глухих і зі зниженим слухом здобувачів.	Письмова робота (на вибір дисципліни – інваріантна чи варіантна складова). Порівняти специфіку добору модельних програм предметів, їх сучасне спрямування, доцільність, вмотивованість.
3. Розкрити специфіку і особливості навчання дітей з порушеннями зору	

у двох системах освіти (спеціальній та інклюзивній). **Письмова робота у формі есе.**
Визначити особливості, позитиви та негативи.

4. Знайти в сучасному термінологічному словнику «Спеціальна педагогіка і психологія» основні терміни на позначення тифло-педагогічних понять. **Письмова робота.**
Дати визначення, кількість, зміст.

5. Скласти ментальну карту «Анатомо-фізіологічні та психологічні основи мовлення». **Письмова робота.**
Форма подання: результати подаються у вигляді ментальної карти.

6. Розкрити особливості навчання та корекційно-розвивального супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку легкого та помірного ступеня. **Письмова робота.**
Форма подання: результати подаються у формі порівняльної таблиці (1-2 стор.)

Підсумковий контроль (залік)

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

1. Сурдопедагогіка – наука, визначення, міжпредметні зв'язки.
2. Сурдопедагогіка і сурдознавство. Визначення і відмінності.
3. Актуальні дослідження проблем української сурдопедагогіки.
4. Становлення і розвиток української сурдопедагогіки.
5. Термінологічне поле сурдопедагогіки.
6. Тифлопедагогіка як наука, визначення, міжпредметні зв'язки.
7. Об'єкт, предмет і завдання тифлопедагогіки.
8. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками.
9. Методи наукових досліджень у тифлопедагогіці.
10. Специфічні категорії тифлопедагогіки.
11. Принципи інклюзії.
12. Основні міжнародні та національні нормативно-правові документи з інклюзії.
13. Роль команди психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному навчальному закладі.
14. Технології і стратегії педагогічної підтримки учнів з ООП.
15. Психокорекційна педагогіка – наука, визначення, міжпредметні зв'язки.
16. Об'єкт, предмет і завдання психокорекційної педагогіки.
17. Зв'язок психокорекційної педагогіки з іншими науками.
18. Методи наукових досліджень у психокорекційній педагогіці.
19. Специфічні категорії психокорекційної педагогіки.
20. Поняття “Логопедія”.
21. Сутність сучасної багатовекторності досліджень у галузі логопедії.
22. Об'ємність і багатогранність функції мовлення.

23. Онтогенетична послідовність залучення аналізаторних систем до реалізації акту мовлення.
24. Біо-психо-соціальна модель розвитку мовлення.
25. Основні концепції, що визначають перспективи розвитку освіти дітей з порушеннями слуху в Україні.
26. Освітні потреби осіб з порушеннями слуху та необхідні адаптації освітнього середовища.
27. Мета та особливості корекційно-розвиткового супроводу дітей з порушеннями слуху.
28. Соціальні чинники та контекстуальні фактори навколишнього середовища, які варто враховувати при проєктуванні освітнього середовища для дітей з порушеннями слуху.
29. Основні завдання та принципи організації діяльності інклюзивно-ресурсних центрів.
30. П'ятирівнева система підтримки осіб з особливими потребами в освітньому процесі.

Іспит

Запитання

1. Сучасна спеціальна педагогіка як наука. Структура.
2. Методологія сучасної спеціальної педагогіки, міжпредметні зв'язки.
3. Зарубіжна і вітчизняна сучасна спеціальна педагогіка.
4. Сурдознавство у фонді знань.
5. Термінологія сурдознавства. Роль емічного досвіду у сучасній спеціальній та інклюзивній педагогіці.
6. Сучасна сурдопедагогіка як наука, завдання.
7. Роль етичного досвіду у сучасній сурдопедагогіці.
8. Сучасна сурдодидактика, рівні, змістове забезпечення.
9. Роль інклюзивно-ресурсних центрів у створенні доступності і безбар'єрності.
10. Система виховної роботи у ЗСО для дітей з порушеннями слуху.
11. Сучасна тифлопедагогіка як наука, визначення, міжпредметні зв'язки.
12. Об'єкт, предмет і завдання сучасної тифлопедагогіки.
13. Зв'язок сучасної тифлопедагогіки з іншими науками.
14. Методи наукових досліджень у сучасній тифлопедагогіці.
15. Специфічні категорії сучасної тифлопедагогіки.
16. Основні напрями розвитку логопедичної науки в Україні.
17. Сутність функції мовлення у світлі сучасних національних досліджень.
18. Нейропсихофізіологія забезпечення функції мовлення в контексті досліджень ХХІ століття.
19. Поняття про пластичність і компенсацію з огляду на сучасні уявлення про функціонування головного мозку і механізми виникнення порушень мовленнєвого розвитку.
20. Сутність теорії безумовно-рефлекторного і умовно-рефлекторного зв'язків вищої нервової системи та їхньої ролі у мовленнєвому розвитку дитини.

21. Сучасна психокорекційна педагогіка як наука, визначення, міжпредметні зв'язки.
22. Об'єкт, предмет і завдання сучасної психокорекційної педагогіки.
23. Зв'язок сучасної психокорекційної педагогіки з іншими науками.
24. Методи наукових досліджень у сучасній психокорекційній педагогіці.
25. Специфічні категорії сучасної психокорекційної педагогіки.
26. Принципи інклюзії.
27. Індивідуальний супровід дитини з ООП в загальноосвітньому просторі.
28. Учасники освітнього процесу, їх ролі в організації освітнього процесу для дитини з ООП.
29. Шляхи реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини з ООП.
30. Команда психолого-педагогічного супроводу, її функції.

Оцінювання навчальних досягнень	
Вид роботи	%
Відвідування аудиторних занять	6
Відповіді на запитання під час аудиторних занять	10
Індивідуальне завдання 1-6	54
Підсумковий контроль (залік)	30
Всього	100

		Шкали оцінювання	
Бальна	ECTS	Національна	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
80-89	B	Добре	
70-79	C		
66-69	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно - з можливістю повторного виконання завдань	Не зараховано - з можливістю повторного виконання завдань
0-34	F	Незадовільно - з повторним вивченням дисципліни	Не зараховано - з повторним вивченням дисципліни
Додаткові бали			
Вид роботи та вимоги			Бал за стобальною шкалою

1. Розкрити специфіку і особливості змісту навчання мовно-літературної галузі у двох системах освіти, визначити позитиви, особливості.	9
2. Порівняти специфіку добору модельних програм предметів, їх сучасне спрямування, доцільність, вмотивованість.	9
3. Знайти в сучасному термінологічному словнику «Спеціальна педагогіка і психологія» основні терміни на позначення сурдопедагогічних понять у двох основних підходах.	9
4. Знайти в сучасному термінологічному словнику «Спеціальна педагогіка і психологія» основні терміни на позначення тифлопедагогічних понять.	9
5. Скласти ментальну карту «Анатомо-фізіологічні та психофізіологічні основи мовлення».	9
6. Розкрити особливості навчання та корекційно-розвивального супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку легкого та помірного ступеня	10

Основна (обов'язкова) література

Бабяк, О.О. Вовченко, О.А., Гладченко, І. В., Данілавичюте, Е.А., Довгопола, К.С., Жук, В.В., Кульбіда, С.В., Легкий, О.М., Литвинова, В.В., Литовченко, С.В., Литовченко, В.П., Міськов, Г.В., Рибак, О.А., Таранченко, О.М., Чеботарьова, О. В. (2024) Запровадження безбар'єрності освітніх послуг в закладах дошкільної та загальної середньої освіти: *аналітичні матеріали для МОН України*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742529/>

Гребенюк, Т. М., Сасіна, І. О., Купріянова, Т. О. (2021). *Особливості розвитку словникового запасу у старших дошкільників зі зниженим зором в процесі ознайомлення з природою*. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія Випуск 41. С. 26-33.

Данілавичюте Е. А. Сучасне нейро-психо-лінгво-синергетичне підґрунтя організації логопедичного супроводу осіб з особливими мовленнєвими потребами (вітчизняна концепція нейрологопедії). *Особлива дитина: навчання і виховання*, 4. (116), 7-29. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v116i4.193> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743781>

Жук, В.В. (2024) Діагностика слухомовленнєвого розвитку у системі корекційно-розвиткової допомоги дітям з кохлеарними імплантами. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 3 (115), 115-128. <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.189> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743976/>

Кобильченко В.В. (2023). *Особистість дошкільника в умовах зорової депривації: монографія*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ: Видавець Цибульська. 240 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11416>

Кобильченко В.В., Костенко, Т.М., Довгопола, К.С. (2020). Особистісно-орієнтовані технології навчання дітей з порушеннями зору в загальноосвітньому просторі: *навчально-методичний посібник*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, Київ. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/722339/>

Кобильченко, В. Легкий, О., Довгопола, К., Кондратенко, С., Васильєва, О. (2022). Українська тифлологія: тридцять років незалежності. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 107(3). 32-39. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732758/>

Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2024). Життєстійкість як базова характеристика особистості дитини з особливими освітніми потребами в умовах воєнного часу. *Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць*. За заг. ред. Л.С. Яковичкої, С.Л. Горбенко. Національний авіаційний університет. Київ: НАУ. С. 125-132. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741921/>

Коломоець А.О., Лупенко Л.М., Кульбіда С.В. (2022). Виховне гуманістичне середовище закладу освіти в сучасних умовах. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник. Вип. 21. С.58-73. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i21.212>
<https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/212/194>

Колупасева, А. А. (2019). Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: навчально-методичний посібник. Київ: Літера.

Концепція розвитку інклюзивної освіти. Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/ser_sv/9189/

Кульбіда С.В. (2021). Особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів: монографія. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, відділ навчання жестової мови. Київ: Інтерсервіс. 200 с. <https://doi.org/10.33189/isp21.01>. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732662/>

Кульбіда, С. (2022). Жестовий двомовний підхід у практиці спеціальних закладів України. Особлива дитина: навчання і виховання, 108(4), 20-26. <https://doi.org/10.33189/ectu.v108i4.119> Режим доступу http://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/119

Кульбіда, С. (2022). Жестовий двомовний підхід у практиці спеціальних закладів України. Особлива дитина: навчання і виховання, 107(3), 7-18. <https://doi.org/10.33189/ectu.v107i3.110> Режим доступу http://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/110

Кульбіда С.В. (2024). Інклюзивна освіта осіб з особливими потребами у європейському досвіді. Збірник наукових праць. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2(25), 108-123. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.259> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744001/>

Легкий О.М., Курінна В.Р., Кондратенко С.В. (2023). Корекційно-розвивальні технології для розвитку дітей з порушеннями зору: навчально-методичний посібник. Київ. 98 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736503/>

Литовченко, С., Кульбіда, С., Жук, В., Таранченко, О., Вовченко, О., Литвинова, В., Рибак, О., & Міськов, Г. (2024). Забезпечення безбар'єрності в освітньому процесі для дітей з порушеннями слуху. Особлива дитина: навчання і виховання, 116(4), 29-44. <https://doi.org/10.33189/ectu.v116i4.194> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744052/>

Малинович Л.М., Адамюк Н.Б. (2023). Технології забезпечення комунікативної доступності освітнього середовища для осіб із порушеннями слуху: методичні рекомендації. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Відділ української жестової мови. Київ, 2023. 110 с. <https://lib.iitta.gov.ua/739461/>

Малинович, Л., Кульбіда С., Міськов Г. (2023). Створення доступного мовного середовища для дошкільників: необхідність і виклики. Особлива дитина : навчання і виховання. 112(4), 95-118. <https://doi.org/10.33189/ectu.v112i4.158>
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740086/>

Наукові підходи та принципи інноваційної педагогічної діяльності у формуванні життєтворчої компетентності здобувача вищої освіти. Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти : монографія. [Нічуговська Л. І., Ніколенко Л. М. та ін.]; уклад.: Криворотько А. О. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2022. 484 с. URL: http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=15105

Ніколенко Л. М. (2024). Інклюзивний освітній простір у закладі вищої освіти : монографія. Дніпро : Вид-во «Грані», 2024. 228 с. ISBN 978-617-7351-84-8. DOI: <https://doi.org/10.33287/2220243> URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/issue/view/60>

Ніколенко Л.М. (2024). Інклюзія у вищій освіті: філософсько-суспільний вимір. Науковий журнал Хортицької національної академії / [редкол.: В. В. Нечипоренко (гол. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального ЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької ОР, 2024. Вип. 1(10). DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-10-9> URL: <https://journal.khnnra.edu.ua/index.php/files/article/view/189>

Програма розвитку дітей раннього та дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, І.В. Бобренко, С.В. Трикоз, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна, Н.С. Бабій, Н.П. Цимбалюк, І.Д. Лукачук та ін.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. К., ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2023. 438 с. Рішенням експертної комісії зі спеціальної педагогіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» (протокол №1 від 7.02.2024 р.). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740902/1/%2B%B8%D0%BF%29.pdf>

Прохоренко, Л.І., Орлов, О. В., Ярмола, Н. А., Костенко, Т.М. (2021). На допомогу батькам: діти з особливими потребами під час криз : навчально-методичний посібник. Наша друкарня, м. Київ, Україна. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740161/>

Прохоренко, Л.І., Ярмола, Н.А., Набоченко, О.О., Данілавичюте, Е.А., Ільяна, В.М., Костенко, Т.М., Чеботарьова, О.В., Литовченко, С.В., Бабяк, О.О., Недозим, І.В., Омельченко, І.М., Блеч, Г.О., Трикоз, С.В., Гладченко, І.В., Трофименко, Л.І., Рібцун, Ю.В., Мартинюк, З.С., Довгопола, К.С., Жук, В.В., Грибань, Г.В., & Курінна, В.Р. (2021). Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України. 200 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730995.pdf>

Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник / Данілавичюте Е.А., Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Рібцун Ю.В., Мартинюк З.С., Грибань Г.В. Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України, 2022. – 847 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734273>

Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. За ред. О.В. Чеботарьової. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 224 с. <https://ispukr.org.ua/articles/18/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9F%D0%9F%D0%A1%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%202018.pdf>

Синьова Є. П., Федоренко С. В. (2018). Тифлопедагогіка: підручник для студ. вищих навч. закладів. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 325 с. <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/12db45b4-ef3d-4787-a488-53935ca11421/content>

Спеціальна педагогіка і психологія : сучасний термінологічний словник / за ред. Л. Прохоренко, В. Засенка. – Київ : Генеза, 2024. – 272 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744568/>

Стандартизація навчально-методичного забезпечення навчання молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення: навчально-методичний посібник / Данілавичюте Е.А., Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Рібцун Ю.В., Мартинюк З.С., Грибань Г.В. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2022. 657 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734271>

Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів/ О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Бобренко, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна та ін.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2023. – 664 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737146/>

Функціонально-мовленнєві труднощі / Данілавичюте Е. А., Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Рібцун Ю.В., Мартинюк З.С., Грибань Г.В. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. Київ, 2021. С. 47–95. URL: <https://surl.lu/mjiiow>

Чеботарьова О. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 128 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726228/1/%D0D1%83.pdf>

Чеботарьова, О. (2025). Нова українська школа: сучасний зміст та практики навчання учнів з особливими освітніми потребами. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 117(1), 97–114. <https://doi.org/10.33189/ectu.v117i1.215> https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/215

Чеботарьова, О. В. (2022). Навчання та підтримка дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах війни: поради педагогам. *Особлива дитина: навчання та виховання*, 3, 40–51. <https://doi.org/10.33189/ectu.v107i3.113> https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/113

Чеботарьова, О. В. (2024). Безбар'єрність в освіті дітей з порушеннями інтелектуального розвитку: практичні поради. Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації. Матеріали Х Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна. С. 427-431. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743174/>

Чеботарьова, О. В. (2023). Стратегії і технології навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів. Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни. Матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна. С. 557-562. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737613/>

Ярмола Н. А. (2024). До питання захисту та підтримки ментального здоров'я осіб з особливими потребами в умовах воєнного стану. Наукова доповідь загальним зборам НАПН України «Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді», 22 листопада 2024 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 6(2), 1-9. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6239>

Ярмола, Н. (2025). Освітні реформи в освіті осіб з особливими освітніми потребами в Україні. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 1(26), 246-255. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.289> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745267/>

Ярмола Н.А., Коваль-Бардаш Л.В., Компанець Н.М., Квітка Н.О., Лапін А.В. (2020). Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі: навчально-методичний посібник. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.

Chebotariova, O. (2022). Results of competence formation in parents of children with moderate intellectual disabilities. Chobanian, A., Boriak, O., Kolyshkina, A., Kolyshkin, O., Dehtiarenko, T., Chebotariova O. (2022). *Wiad Lek.* P.1861–1868. (in English) DOI: 10.36740/WLek202208108 <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/archive/2022/08/WLek202208108.pdf>

Chebotariova, O., & Kysla, O. (2025). Effectiveness of Art-Therapy-Based Intervention Programmes for Improving Social Communication in Children with Rett Syndrome. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 13(1), 1–11. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2025.13.01.1> <https://www.lifescienceglobal.com/pms/index.php/jiddt/article/view/10121>

Nechyporenko V.V., Gordienko N.M. (2021). Interpretation of value dispositions of students attending Ukrainian educational and rehabilitation institutions in the context of the theory of archetypes. *Ukr. socium*, 2021, 1(76): 92-101. <https://doi.org/10.15407/socium2021.01.092> <https://www.researchgate.net/publication/351888920>

Piekhareva, A., Omelchenko, I., Kobylchenko, V., Pikanova, N., Petrykina, A. (2021). Педагогіка партнерства в інклюзивній освіті країн ЄС. *Laplace em Revista* (7), 10-19. <https://laplaceemrevista.editorialaar.com/index.ph..> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725874/>

Valentyna Nechyporenko, Liudmyla Nikolenko, Lilia Nichuhovska, Maryna Omelchenko, Zoia Bondarenko (2024). Mobile technologies as a tool to support inclusive learning in higher education institutions. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*, 12(4), 651-660. DOI: <https://doi.org/10.21533/pen.v12.i4.69>

URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58965769900>

Додаткова література та інші джерела інформації

Електронні ресурси:

Міністерство освіти і науки України. <http://www.mon.gov.ua/>

Міністерство соціальної політики України. <http://www.mlsp.gov.ua/>

Міністерство охорони здоров'я України. <http://www.moz.gov.ua/>

Національна академія педагогічних наук України. <https://naps.gov.ua/>

Електронна бібліотека НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/>

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
<https://ispukr.org.ua/>

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти України. <https://naqa.gov.ua/>

Особлива дитина: навчання та виховання. https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child

Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.

https://spp.org.ua/index.php/26_02_2020

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського НАПН
України. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи
<http://www.psyua.com.ua>

АС «ІРЦ» <https://ircenter.gov.ua/>, https://ircenter.gov.ua/static-pages/manuals_and_textbooks

Методи навчання

Словесні: бесіди, розповідь, проблемний виклад, розв'язання проблемно-пошукових ситуацій, евристична бесіда, дискусія тощо.

Наочні: візуалізація, опорні конспекти, інструктаж до практичних занять і самостійної роботи здобувачів, методи подачі інформації за допомогою мультимедійних слайд-презентацій, відеоматеріалів, зразків індивідуального мовлення.

Практичні: спостереження, аналіз, евристична бесіда, імітаційні методи, моделювання, рішення ситуаційних завдань, проектування.

Словесні: лекція (інформаційна, проблемна, з елементами бесіди, з розбором конкретних ситуацій), навчальна дискусія.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Опорні конспекти лекцій. Силабус. Мультимедійні презентації до курсу, таблиці, Інтернет-зв'язок.

Поведінка на курсі

Відвідування аудиторних лекційних та практичних (або онлайн-занять). Сумлінне виконання індивідуальних завдань та самостійна робота над опануванням знань.

Інформація про викладачів

КУЛЬБІДА Світлана Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор

https://ispukr.org.ua/?page_id=621

<https://orcid.org/0000-0002-0194-3495>

[scopus.com 57408163200](https://scopus.com/57408163200)

https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=LF1S4HoAAAAJ&view_op=list_works&sortby=pubdate

Е-бібліотека НАПН України: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/72ef35c7545f9e315a69affad37ffa0/>

ДАНІЛАВІЧЮТЕ Еляна Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, старший наук. співробітник

https://ispukr.org.ua/?page_id=748

<https://orcid.org/0000-0003-3911-7612>

Google Scholar <https://surl.lu/jszjtwhhttps://www.researchgate.net/profile/Eliana-Danilavichiutie>

Е-бібліотека НАПН України: <https://surl.li/pfqhiy>

КОБИЛЬЧЕНКО Вадим Володимирович, доктор психологічних наук, професор

https://ispukr.org.ua/?page_id=11815

<https://orcid.org/0000-0002-7717-5090>

Scopus Author ID: 58856394700

Google Scholar <https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=uDzZgLcAAAAJ>

ResearcherID: 9579-2016 <https://www.webofscience.com/wos/author/record/O-9579-2016?edit=orcid-syncing>

Е-бібліотека НАПН України: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/1470c4d5424ab9399ac7d1ba44489321/>

ЛИТОВЧЕНКО Світлана Віталіївна, доктор педагогічних наук, професор

https://ispukr.org.ua/?page_id=11815

orcid.org/0000-0003-0001-4667

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=sgbh2NsAAAAJ&hl=ua>

Е-бібліотека НАПН України: <https://lib.iitta.gov.ua/view/creators/==041B>

<https://www.facebook.com/groups/268693925325131>

<https://www.facebook.com/groups/582996862527784>

ЧЕБОТАРЬОВА Олена Валентинівна, доктор педагогічних наук, професор

https://ispukr.org.ua/?page_id=685

ORCID ID: 0000-0002-4560-3708

Researcher ID: O-7771-2016

Google Scholar <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=SCXS9zcAAAAJ>

Е-бібліотека НАПН України <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/d083a9d73eececfbd77ad0e7c95aa4d7/>

ЯРМОЛА Наталія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, старший дослідник

https://ispukr.org.ua/?page_id=766

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-9374-5543>

Researcher ID: V-4898-2017

Google Scholar <https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=cxh8FVkAAAAJ>

Е-бібліотека НАПН України <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/5a99a70916ffaa3a7ab8b647d84c9081/>

Основні публікації Кульбіди С.В. з тематики дисципліни

1. Кульбіда, С. (2025). ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ НА ТРЕТЬОМУ РІВНІ АКРЕДИТАЦІЇ. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 118(2), 69-84. <https://doi.org/10.33189/ectu.v118i2.250>
https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/250/224
2. Раєвська Я., Кульбіда С., Лавлінський Р., Сениця Н. (2025). Психоемоційна стабільність особистості в період суспільних трансформацій. Інсайт: психологічні виміри суспільства. 2025. № 13. С. 519–543. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2025-13-21>
<https://insight.journal.kspu.edu/index.php/insight/article/view/307/185>
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745815/>
3. Popovych, I., Yaremchuk, N., Yakovleva, S., Kariyev, A., Sadykova, A., & Kulbida, S. (2024). Research on the Types of Future Teachers' Self-Realization Under Conditions of a Digital Educational Environment. *Journal of Education Culture and Society*, 15(1), 435-451. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.1.435.451> <https://www.jecs.pl/index.php/jecs/article/view/1619>
4. Кульбіда С.В. (2024). Інклюзивна освіта осіб з особливими потребами у європейському досвіді. Збірник наукових праць. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2(25), 108-123. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.259>
<https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/259>
5. Кульбіда С.В. (2024). Жестова мова у Європейському мовному портфоліо. Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації. *Матеріали X Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології*. – Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. С.238-241. Режим доступу <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742977.pdf>
6. Коломоєць А.О., Луценко Л.М., Кульбіда С.В. (2022). Виховне гуманістичне середовище закладу освіти в сучасних умовах. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник*. Вип. 21. С.58-73. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i21.212>
<https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/212>
7. Кульбіда С.В. (2024). Освітня практика осіб з особливими потребами у європейському досвіді. *Збірник наукових праць. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2(25), 108-123. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.259>
8. Кульбіда С.В. (2021). Особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів: *монографія*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, відділ навчання жестової мови. Київ: Інтерсервіс. 200 с. <https://doi.org/10.33189/isp21.01>. URL: <https://ispukr.org.ua/articles/doi/Svitlana%20Kulbida.pdf>
9. Kulenko, V., Morska, N., Fesenko, G., Poperechna, G., Polishchuk, R., & Kulbida, S. (2022). The Natural Human Rights within the Postmodern Society: a Philosophical SocioCultural Analysis. *Postmodern Openings. Vol. 13, is. 1. - P. 186-197*. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/13.1/391>. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000751672600010>
10. Kulbida, S. (2020). Linguistic personality in Ukrainian language education of deaf education direction. *Education: Modern Discourses*, 3, 131-142. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2020-3-13>
11. Кульбіда С.В. (2019). Лінгводидактичні засади вивчення української жестової мови: *монографія*. Київ: Інтерсервіс, 2019. 238 с.
12. Кульбіда С.В. (2024). Соціокультурний дискурс української жестової мови в умовах сьогодення: *монографія*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Відділ української жестової мови. Київ, 2024. 256 с.
13. Малинович, Л., Кульбіда С., Міськов Г. (2023). Створення доступного мовного середовища для дошкільників: необхідність і виклики. *Особлива дитина : навчання і виховання*. 112(4), 95-118. <https://doi.org/10.33189/ectu.v112i4.158>
14. Литовченко, С., Кульбіда, С., Жук, В., Таранченко, О., Вовченко, О., Литвинова, В., Рибак, О., & Міськов, Г. (2024). Забезпечення безбар'єрності в освітньому процесі для дітей з порушеннями слуху. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 116(4), 29-44.

<https://doi.org/10.33189/ectu.v11i6i4.194>

https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/194

^{15.} Кульбіда С.В., Воробель Г.М., Луценко Л.М. (2025). Творчі здобутки сурдомайстерень. *Освіта і суспільство*, 2025, №3. С.14.

https://naps.gov.ua/uploads/files/press/ois/2025/ois3_2025.pdf

^{16.} Кульбіда С.В. (2024). Жестова мова у Європейському мовному портфолію. Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації. Матеріали X Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології. – Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. С.238-241. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742977.pdf>

Основні публікації Данілавічюте Е.А. з тематики дисципліни

1. Данілавічюте Е. А. Логопедія. *Спеціальна педагогіка і психологія: сучас. термінол. словник* / за ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка. Київ: Генеза, 2024. С. 128–129. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744568/>

2. Данілавічюте Е. А. Відділ логопедії. *Спеціальна педагогіка і психологія: сучас. термінол. словник* / за ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка. Київ: Генеза, 2024. С. 34–35. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744568/>

3. Данілавічюте Е. А. Сучасне нейро-психо-лінгво-синергетичне підґрунтя організації логопедичного супроводу осіб з особливими мовленнєвими потребами (Вітчизняна концепція нейрологопедії). *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2024. Вип. 4. (116) С. 7-29. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v11i6i4.193> URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743781>

4. Данілавічюте Е.А. Безбар'єрне освітнє середовище для дітей дошкільного віку з особливими мовленнєвими потребами. Безбар'єрне освітнє середовище для учнів з особливими мовленнєвими потребами. Запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної та загальної середньої освіти: *аналітичні матеріали для МОН України* / за заг. ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка, Н.А. Ярмоли. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. С. 9-15, 35-42. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742529>

5. Данілавічюте, Е.А. (2024). Інформаційний бюлетень «МКФ-ДП для створення безбар'єрного освітнього середовища». Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743876/>

6. Данілавічюте Е. А. Фонематика і читання: визначення і подолання труднощів у молодших школярів з особливими мовленнєвими потребами. *Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації* : Матеріали X Міжнар. конгр. зі спец. педагогіки та психології, м. Львів, 24-25 жовт. 2024 р. Київ, 2023. С. 97–102. (0,3) URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743653>

7. Програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція мовлення» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з тяжкими порушеннями мовлення [Електронний ресурс] / Данілавічюте Е., Трофименко Л., Мартинюк З., Аркадьєва О., Грибань Г. 2024 р. *Рекомендовано вченою радою Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (протокол №11 від 16.12.2024 р.)* URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743652>

8. Данілавічюте Е. А. Стратегія визначення і подолання труднощів у навчальній діяльності дітей з дизартрією. *Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни* : Матеріали IX Міжнар. конгр. зі спец. педагогіки та психології, м. Київ, 25-26 жовт. 2023 р. Київ, 2023. С. 132–139. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737606/>

9. Данілавичюте Е. Дизартрія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі: навчально-методичний посібник. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 96 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739721/>
10. Данілавичюте Е. Тренажер з правопису для учнів 2-4 класів з особливими мовленнєвими потребами: *навчальний посібник*. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 84 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739722/>
11. Данілавичюте Е. А. Сутність нейро-психо-лінгво-синергетичної інтерпретації логопедичного супроводу осіб з порушеннями мовлення. Діти з особливими освітніми потребами в умовах сьогодення: вектори психолого-педагогічної та соціально-реабілітаційної допомоги : *Матеріали* Всеукраїнської конференції молодих вчених, м. Київ, 15 груд. 2022 р. Київ, 2022. С. 12–16. [Фінал Тези доповідей до конференції молодих вчених.pdf](#)
12. Данілавичюте Е. А. Логопедичні стратегії подолання графічних та оптико-просторових помилок в учнів початкової школи. / Данілавичюте Е. А., Чулинда О.Б. The 11th International scientific and practical conference “Actual problems of learning and teaching methods”(December 06-09, 2022) Vienna, Austria. International Science Group. 2022. 580 p. 2022. p. 317. URL: <https://surl.lu/oznktm><https://surl.lu/oznktm>
13. Данілавичюте Е. А. Специфіка організації освітніх послуг для дітей з дизартрією в умовах сьогодення. *Освіта осіб з особливими потребами: виклики воєнного часу: матеріали VIII Міжнар. конгр. зі спец. педагогіки та психології*, м. Київ, 19-20 жовт. 2022 р. Київ, 2022. С. 94–99 URL: <https://surl.li/ruhwic>
14. Данілавичюте Е. А. Технологія визначення ступеня сформованості комунікативної компетентності у дітей з дизартрією. *Тези доповідей учасників Всеукраїнського онлайн марафону до Дня науки*, м. Київ, 16-24 трав. 2022 р. Київ, 2022. С. 26–32. URL: <https://surl.lu/mjiiow>
15. Данілавичюте Е. Психолінгвістична технологія діагностики і подолання фонемографічних помилок у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення. *Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення* : навчально-методичний посібник / Е. Данілавичюте та ін. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2022. С. 468-589. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734273/>
16. Данілавичюте Е. Іншомовна освіта (англійська мова). *Стандартизація навчально-методичного забезпечення навчання молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення*: навчально-методичний посібник / Е. Данілавичюте та ін. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2022. С. 107-165. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734271/>
17. Данілавичюте Е. А., НАгорна О.В. (2021). Організаційно-педагогічні умови застосування технологій інклюзивної освіти в професійній діяльності майбутніх фахівців інклюзивного середовища. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. *Збірник наукових праць*. 2021. Вип.75. Т.1. С. 134-138. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/75/part_1/27.pdf
18. Функціонально-мовленнєві труднощі / Данілавичюте Е. А., Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Рібцун Ю.В., Мартинюк З.С., Грибань Г.В. (2021). *Методичні рекомендації* для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у

осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. Київ, 2021. С. 47–95. URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=8429

Основні публікації Кобильченка В.В. тематики дисципліни

1. Кобильченко В.В. (2023). Особистість дошкільника в умовах зорової депривації: *монографія*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ: Видавець Цибульська. 240 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11416>
2. Кобильченко В.В. (2023). Попередження десоціалізації у дітей з порушеннями зору в умовах війни. Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни. Матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології. С. 226-231. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739186/>
3. Кобильченко, В. Легкий, О., Довгопола, К., Кондратенко, С., Васильєва, О. (2022.). Українська тифлологія: тридцять років незалежності. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 107(3). 32-39. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732758/>
4. Кобильченко В.В., Супрун Д.М., Супрун М.О. (2023). Внесок професора Олександра Щербини в становлення вітчизняної тифлопедагогіки. До 150-річчя з дня народження. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 3 (III). 150-157. https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/issue/view/22
5. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2024). Життєстійкість як базова характеристика особистості дитини з особливими освітніми потребами в умовах воєнного часу. Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: *збірник наукових праць*. За заг. ред. Л.С. Яковичської, С.Л. Горбенко. Київ: НАУ. С. 125-132. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741921/>
6. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2023). Інтегративна технологія психолого-педагогічного супроводу соціалізації підлітків з глибокими порушеннями зору. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти, 2, 218-229. <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/DEU/article/view/17325/24634> DOI10.18372/2786-5495.1.17325
7. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2022). Консультування родин дітей з особливими потребами як провідний напрям їх психолого-педагогічного супроводу. Освіта осіб з особливими потребами: виклики воєнного часу. *Матеріали VIII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології*. С. 166-171. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732980/>
8. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2023). Психолого-педагогічний супровід дітей та підлітків з особливими освітніми потребами та їх сімей в умовах воєнного стану. Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти: зб. наук. пр. [за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф.] / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. Ю. Д. Бойчука]. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. С. 116-120. Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10567>
9. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2023). Психолого-педагогічний супровід школярів з особливими освітніми потребами як детермінанта їх успішного соціального функціонування в інклюзивному освітньому середовищі. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : *Матеріали III Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю* (м. Тернопіль, 23–24 квітня 2023 р.) / Упоряд. З. І. Удич, І. М. Шульга. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. С. 165-170. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29734/1/31_Kobulchenko_Omelchenko.pdf

10. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2024). Ресоціалізація та десоціалізація як форми прояву соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни. *Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних та соціально-політичних контекстах»*. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків: ХНПУ. С. 116-119. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741922/>
11. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. (2022). Феноменологія і типологія біогенної депривації. *Психологія і особистість*. № 2 (22). 2022. С. 225-241. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732463/>
12. Omelchenko Iryna, Kobylchenko Vadym, Dushka Alla, Suprun Hanna, Moiseienko Iryna (2024). Educational applications of emotional intelligence for individuals with autism spectrum disorder. *Revista Conhecimento & Diversidade*. v. 16 n. 42, 130-145.
13. Afuzova, H., Ogorodniychuk, Z., Usyk, D., Omelchenko, I., Kobylchenko, V., & Fedorenko, M. (2022). Corrective Support in the Context of Psychological Assistance to Children with Psychophysical Disorders. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(1), 246-258. <https://doi.org/10.18662/brain/13.1/282> URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/4898>
14. Olena Milevska, Halyna Savitska, Iryna Omelchenko, Vadym Kobylchenko, Iryna Kharkavtsiv (2022). The practical aspects of implementing special and inclusive education in schools. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research* 2022. Volume 12, issue 2, Special Issue XXVIII http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120228/papers/A_02.pdf URL:

Основні публікації Литовченко С.В. з тематики дисципліни

1. Torop, K., Yarmola, N., Lytovchenko, S., Trykoz, S., Shevchenko, V., & Kruhlyk, O. (2021). The innovative development of socialization of children with special educational needs on the intellectual disability example. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 11/02-XXIV, 93–96. [THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SOCIALIZATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS ON THE INTELLECTUAL DISABILITY EXAMPLE-Web of Science Core Collection](https://doi.org/10.18662/brain/13.1/282)
2. Nahorna, O., Lytovchenko, S., Tripak, M., Serhiienko, T., & Khmil, I. (2023). [Providing inclusive learning at higher school](https://doi.org/10.18316/rcd.v15i37.10946). *Conhecimento & Diversidade*, 15(37), 193–209. <https://doi.org/10.18316/rcd.v15i37.10946>
3. Paustovska, M., Lytovchenko, S., Marieiev, D., Bazyliak, N., & Malii, A. (2024). Approaches to inclusive foreign language instruction in higher education. *Salud, Ciencia Y Tecnologia - Serie De Conferencias*, 3, 711. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024.711>
4. Литовченко, С. (2021). Дошкільна освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні моделі та перспективи розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, (105), 87-99. http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2021_1_43 DOI 10.24139/2312-5993/2021.01/445-458
5. Литовченко С., & Литовченко, В. (2022). Підготовка батьків до оцінки розвитку дітей в інклюзивно-ресурсних центрах: психолого-педагогічні основи комунікації. *Наука і освіта*, 2, 31-38. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-2-5>
6. Литовченко, С., & Литовченко, В. (2022). Фактори навколишнього середовища в рамках соціальної моделі розуміння особливих потреб. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 4(108), 27-39. <https://doi.org/10.33189/ectu.v108i4.120>
7. Литовченко, С.В., Супрун, М.О., & Литовченко, В.П. (2024). [Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху: історичний експурс. Особлива дитина: навчання і виховання](https://doi.org/10.33189/ectu.v113i1.165), 1(113), 65-87. <https://doi.org/10.33189/ectu.v113i1.165>

8. Литовченко, С., Таранченко, О., Жук В., Литвинова, В., Шевченко, В., & Вовченко, О. (2023). Програма підвищення кваліфікації педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху, в умовах воєнного стану та відновлення України (модулі 1-3). *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 22, 33-59. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i22.219>
9. Литовченко, С., Таранченко, О., Жук, В., Литвинова, В., Шевченко, В., & Вовченко, О. (2023). Програма підвищення кваліфікації педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху, в умовах воєнного стану та відновлення України (модулі 4, 5 та курс з психологічної підтримки). *Особлива дитина: навчання і виховання*, 110(2), 68-104. <https://doi.org/10.33189/ectu.v110i2.139>
10. Литовченко, С.В., Кульбіда, С.В., Вовченко, О.А., Таранченко, О.М., Жук, В.В., Литвинова, В.В., Рибак, О.А., & Міський, Г.В. (2024). Забезпечення безбар'єрності в освітньому процесі для дітей з порушеннями слуху. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 4(116), 29-44. <https://doi.org/10.33189/ectu.v116i4.194>
11. Литовченко С., Жук В., Литвинова В. Чути і спілкуватись. Крок за кроком з батьками. Методичний супровід та психологічна підтримка: навчально-методичний посібник. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 57 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11486>
12. Литовченко С., Жук В., Литвинова В. Педагогічна підтримка дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху та їхніх батьків в умовах воєнного стану: навчально-методичний посібник. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 123 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11482>
13. Литовченко С., Жук В., Литвинова В., Вовченко О. Серія навчальних посібників за сферами розвитку для дітей дошкільного віку з порушенням слуху «Сходінки. Підтримаємо та допоможемо» (3 посібника). Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 258 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11438>
14. Литовченко С., Кульбіда С., Вовченко О, Таранченко О., Жук В., Литвинова В., Рибак О., Міський Г., Литовченко В. Запровадження безбар'єрності освітніх послуг в закладах дошкільної та загальної середньої освіти: аналітичні матеріали для МОН України. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. 77 с. С. 20-27. <https://ispukr.org.ua/?p=12614>
15. Жук В., Новосад В., Литовченко С., Ремажевська В. (2024). Як організувати освітній процес для дітей з порушеннями слуху та зору в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти: *навчально-методичний посібник*. Київ: ЮНІСЕФ, 2024. 87 с. https://sites.google.com/view/vzaemodia2023/%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F?fbclid=IwY2xjawGAV45leHRuA2FlbQlXMAABHRqwy1eSj2JLmxN5Ur4F9jTaa_7S4_7Em-10-IC-eQtPP5mBzk_tGZ5pMA_aem_qW3-3YLSqPcSjkSbgc6fVA

Основні публікації Чеботарьової О.В. з тематики дисципліни

1. Чеботарьова, О. (2025). Нова українська школа: сучасний зміст та практики навчання учнів з особливими освітніми потребами. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 117(1), 97–114. <https://doi.org/10.33189/ectu.v117i1.215>
https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/215
2. Чеботарьова, О. В. (2022). Навчання та підтримка дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах війни: поради педагогам. *Особлива дитина: навчання та виховання*, 3, 40-51. <https://doi.org/10.33189/ectu.v107i3.113>
https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/113

3. Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів/ О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Бобренко, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна та ін.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. – 664 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737146/>

4. Чеботарьова О.В. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку / навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Трикоз С. В., Сухіна І. В., Бобренко І. В., Мякушко О.І. та ін. За заг. ред. О. Чеботарьової. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725704>

5. Чеботарьова, О. В. (2021). Формування соціальних та життєвих компетентностей у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку як основи гармонійного розвитку особистості. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 17, 324-332. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i18.185> <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/185>

6. Чеботарьова, О. В. (2021) Дистанційне навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: реалії та перспективи. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 2 (102), 20-30. <https://doi.org/10.33189/ectu.v102i2.68> https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/68

7. Чеботарьова, О. В. (2022) Допомога, підтримка та навчання дітей з особливими освітніми потребами як важливий ціннісно-гуманістичний вектор сьогодення. Тези доповідей учасників Всеукраїнського онлайн марафону до Дня науки. 16-24 травня 2022 року. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна, с. 139-144. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737915/>

8. Чеботарьова, О. В. (2022). Оптимізація психічного стану дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальної школи. *Особлива дитина: навчання та виховання*, 4, С. 36-49 <https://doi.org/10.33189/ectu.v108i4.121> https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/121

9. Чеботарьова, О. В. (2023). Стратегії і технології навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів. Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни. *Матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна. С. 557-562. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737613/>

10. Чеботарьова, О. В. (2024). Безбар'єрність в освіті дітей з порушеннями інтелектуального розвитку: практичні поради. Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації. *Матеріали X Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України*, м. Київ, Україна. С. 427-431. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743174/>

11. Chobanian, A., Boriak, O., Kolyshkina, A., Kolyshkin, O., Dehtiarenko, T., Chebotariova O. (2022). Results of competence formation in parents of children with moderate intellectual disabilities. *Wiad Lek.* P.1861–1868. DOI: [10.36740/WLek202208108](https://doi.org/10.36740/WLek202208108) <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/archive/2022/08/WLek202208108.pdf>

12. V. Zasenka, Olena V. Chebotaryova, Alla L. Dushka, Andrii V. Lapin, Nataliia O. Kvitka (2022). Assessment of Compliance with Healthy Lifestyle Standards by the Instructional Staff of Higher Educational Institutions. *JOURNAL OF THE POLISH BALNEOLOGY AND PHYSICAL MEDICINE ASSOCIATION / TOM LXIV NUMBER 5 (171)/ bimonthly september-oct. p. 463.* DOI: [10.36740/ABAL202205115](https://doi.org/10.36740/ABAL202205115) <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738365>

13. Olena Chebotariova, Anna Chobanian, Oksana Boriak, Alla Kolyshkina, Mariia Bodarieva. (2022). PRESCHOOLERS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES: RESEARCH IN COMMUNICATIVE COMPETENCE. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, Vol. 13 N. 4. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/392>
<https://brain.edusoft.ro/index.php/brain/article/view/1343>

14. Chebotariova, O., & Kysla, O. (2025). Effectiveness of Art-Therapy-Based Intervention Programmes for Improving Social Communication in Children with Rett Syndrome. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 13(1), 1–11. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2025.13.01.1> <https://www.lifescienceglobal.com/pms/index.php/jiddt/article/view/10121>

Основні публікації Ярмоли Н.А. з тематики дисципліни

1. Ярмола Н.А., Тороп К.С. (2021). Системоутворювальна роль компетентностей в організації навчального процесу для дітей з особливими потребами. *Науковий часопис. Випуск 40. Корекційна педагогіка*, 2021, с.100-106 <https://10.31392/NPU-nc.series19.2020.40.15>

2. Тороп, К.С., Ярмола, Н. А. (2022). Діти з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивного навчання: проблеми та перспективи. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : навчально-методичний збірник*. (21). С. 129-142. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i21.216>
<https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/216>

3. Прохоренко, Л. І., & Ярмола, Н. А. (2021). Діти з особливими освітніми потребами — рівні серед рівних: Підсумки VII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології «Діти з особливими потребами: від рівних прав - до рівних можливостей», 7-8 жовтня 2021 р., м. Київ, Україна. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-3-4>

4. Ярмола Н.А. (2022). Євроінтеграційний напрям модернізації та розвитку освіти дітей з особливими освітніми потребами в Україні. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: збірник наукових праць*, 2022, № 20, с. 130-135. <https://spp.org.ua/index.php/journal>

5. Ярмола Н.А. (2022). Інклюзивне навчання та підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2022, № 20, 130-135.

6. Ярмола, Н. (2025). Освітні реформи в освіті осіб з особливими освітніми потребами в Україні. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 1(26), 246-255. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.289> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745267/>

7. Torop K., Yarmola N. (2021). Implementation of competency-based approach in education of children with intellectual disabilities in conditions of inclusive learning. *PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL SCIENCES: REGULARITIES AND DEVELOPMENT TRENDS*, 2021, 260-277. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-032-2-40>

Зворотній зв'язок

+380501435150 svk5554@gmail.com
+380677849145 elyana_d@ukr.net
+380972965926 vadimvk@ukr.net
+380976841310 svetalitovchenko@ukr.net
+380973436272 olena.chebotareva@gmail.com
+380677628838 nat.yar1978@gmail.com

Інше

АЛЬТЕРНАТИВНА І ДОДАТКОВА КОМУНІКАЦІЯ (АДК) – це набір засобів і стратегій, які може використовувати будь-яка особа для вирішення щоденних завдань спілкування.

АЛЬТЕРНАТИВНА КОМУНІКАЦІЯ – це форма спілкування за допомогою жестів, міміки, картинок, фотографій, піктограм, технічних засобів, яка допомагає людині адаптуватись у соціумі.

АСИСТЕНТ УЧНЯ/ДИТИНИ – не педагогічний працівник, який забезпечує соціально-побутові потреби здобувача освіти з особливими освітніми потребами і може бути присутнім під час уроків, позаурочної та позашкільної діяльності, допомагати в пересуванні, відвідуванні туалету, переодяганні, харчуванні та задоволенні інших соціальних фізичних потреб здобувача освіти. **А.** не призначається керівником закладу, проте має доступ до освітнього процесу відповідно до чинного законодавства і супроводжує здобувача освіти, не втручаючись у процес навчання. **А.** може бути один із батьків, інший законний представник чи уповноважена ними особа, соціальний працівник.

ДИДАКТИКА СПЕЦІАЛЬНА – теорія освіти і навчання осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з інвалідністю, що визначає завдання, принципи, зміст, методи, організацію педагогічного процесу. У зв'язку з особливостями різних нозологій дітей з особливими потребами по-різному вирішуються і питання структури школи, чисельності учнів у класах, організації навчання і дозвілля.

ДИТИНА З ІНВАЛІДНІСТЮ – це особа, що не досягла 18 років, яка має обмеження життєдіяльності та потребу щодо додаткової соціальної допомоги й захисту. Відповідні обмеження та потреби виникають як наслідки хронічного захворювання, травми чи патологічного стану (вроджені порушення ЦНС, органів слуху, зору, кровотворення, серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату тощо).

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ВИКЛАДАННЯ – це концептуальний підхід і практична технологія специфічної організації навчального середовища та навчального процесу для якісного опанування курикулуму учнями з особливими освітніми потребами в межах одного класу на максимально можливому для кожного з них рівні.

ДІАЛОГІЧНА ПЕДАГОГІКА – теорія і практика навчання, в якому діалог є стрижневим інструментом, засобом, взаємодією.

ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ – це особи, які потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі в житті громади. Донедавна стосовно дітей з ООП використовували термін «діти з порушеннями психофізичного розвитку»). Новації в освітній політиці стосовно дітей з порушеннями психофізичного розвитку, а відтак і в термінології, зумовлені заміною медичного підходу у сприйнятті психофізичного порушення як обмежувального чинника перебування людини в соціумі, на недискримінаційну соціальну модель.

ДІТИ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ (СЛАБКОЧУЮЧІ ДІТИ) – діти з частковою стійкою втратою слуху. Ця категорія визначається за такими критеріями: ступінь порушення слухової функції (від 15 до 80 дБ) та можливість засвоєння словесного мовлення на основі слухових вражень (слух дозволяє певною мірою опанувати мовлення природним шляхом на основі слухового сприймання та наслідування).

ДІТИ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРОВОЇ ФУНКЦІЇ – це діти, які мають суттєві відхилення зорового сприйняття, зумовлені вродженими чи набутими дефектами, і потребують спеціальних б/у умов навчання й виховання. Порушення зорової функції викликає в дитини більші труднощі в пізнанні навколишньої дійсності, звужуючи соціальні контакти, обмежуючи орієнтування й можливості займатися багатьма видами діяльності.

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. **І. о. т.** в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОГРАМА РЕАБІЛІТАЦІЇ – комплекс оптимальних видів, форм, обсягів та термінів реабілітаційних заходів з визначенням порядку і місця їх проведення, спрямованих на відновлення та компенсацію порушених або втрачених функцій організму і здібностей конкретної особи до виконання видів діяльності, визначених у рекомендаціях медико-соціальної експертної комісії (Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні»).

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ – документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з ООП, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до її навчання.

ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – рівень знань і вмінь, необхідних для виконання професійних функцій у роботі з дітьми з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ - освітній процес, зорієнтований на врахування індивідуальності кожної дитини; конструктивне використання відповідних педагогічних тактик, технологій, прийомів та способів організації процесу навчання, що враховують індивідуальні особливості кожної дитини та її особистісно-мотиваційні потреби.

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

ІНКЛЮЗИВНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ – заклад освіти, який забезпечує відповідні умови й форми навчання, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує наявні в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі.

ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР (ІРЦ) – установа, що утворюється з метою забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, зокрема в закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку осіб (далі – комплексна оцінка) та забезпечення їхнього системного кваліфікованого супроводу.

ЛОГОПЕДІЯ (від грецького *logos* – слово, мовлення; *paideia* – виховання, навчання) – наука про порушення мовленнєвої діяльності (галузь спеціальної педагогіки), їх попередження, виявлення і усунення засобами спеціального навчання і виховання; досліджує причини, механізми, симптоматику, структуру, перебіг проявів порушень мовлення.

НЕЙРОПЕДАГОГІКА – нейроосвіта або нейродидактика – це інтегрована наукова дисципліна, новий погляд на освіту, що базується на впровадженні освітніх стратегій та технологій відповідно до сучасних наукових відкриттів у сфері функціонування головного мозку.

ОРТОПЕДАГОГІКА (від грец. *Orthos* – прямий) – наука про принципи, закономірності, зміст, методи і форми навчання та виховання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

ОСВІТА ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ – гарантована Конституцією України, Законом України «Про освіту», іншими законами та низкою відповідних державних нормативно-правових документів, що забезпечують її здобуття дітям і молоді з ООП нарівні з іншими громадянами країни, і реалізується у вертикально-горизонтальній структурі системи освіти України.

ОСВІТА ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ – освіта осіб, які мають порушення сенсорного розвитку (слуху – глухі та слабкочуючі, зору – сліпі та слабкозорі), порушення опорно-рухової сфери, інтелектуального розвитку, затримку психічного розвитку, тяжкі порушення мовлення, розлади аутистичного спектра, дефіцит уваги та/або гіперактивність, складні (комбіновані) порушення. Особи з порушеннями психофізичного розвитку – одна з категорій осіб з особливими освітніми потребами. Крім осіб з порушеннями психофізичного розвитку, особами з особливими освітніми потребами є також обдаровані, діти з іншомовних родин, із соціально вразливих верств, діти з труднощами у навчанні різного генезу та ін. Водночас в окремих наукових джерелах термін «особи з порушеннями психофізичного розвитку» вживається як синонімічний поняттю «особи з особливими освітніми потребами».

ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ (ООП) – це потреби в умовах, необхідних для оптимальної реалізації актуальних і потенційних можливостей (когнітивних, енергетичних, емоційно-вольових та мотиваційних), які може проявити дитина з певними особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання.

ОСОБЛИВІ ПОТРЕБИ – потреба дитини, яка має певні зміни у своєму розвитку, термін прийнятий для заміни тотожних за змістом, але таких, що порушують права людини, «інвалід», «дефектність», «відставання». Це стосується осіб з порушеннями психофізичної сфери з різних причин: інтелектуальною недорозвиненістю, нервовими або сенсорними порушеннями і хворобами, психологічним травмуванням, наслідками неадекватності самооцінки й неправильного поведіння з дітьми та асоціальних умов існування.

ПЕДАГОГІКА ЖЕСТОВОЇ МОВИ – гуманітарна дисципліна, що вивчає використання жестової мови, як першої (М1), другої (М2), додаткової (М.д.) у навчальному процесі здобувачів освіти різних рівнів. Педагогіка жестової мови охоплює стандарти, зміст навчання (навчальний план, навчальну програму, оцінювання), дидактичні особливості, педагогічні практики, які передбачають використання жестової мови.

РЕАБІЛІТОЛОГІЯ – системна міждисциплінарна наука про феномени, принципи, закономірності, зміст, методи й форми організації корекційно-реабілітаційних систем і процесів реабілітування осіб з обмеженнями життєдіяльності, пов'язаними зі здоров'ям.

ПОРУШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ – це системне порушення пізнавальної діяльності внаслідок органічного ураження кори головного мозку, що має непрогресуючий характер. ППР у дітей залежно від інтенсивності ураження кори головного мозку можуть виявлятися різними якісними характеристиками прояву: від легкого ступеня до помірного, важкого та глибокого ступенів.

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА (олігофренопедагогіка) – наука про закономірності розвитку, навчання, виховання, соціалізації та інтеграції в суспільство дітей з порушеннями інтелекту.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ – процес становлення особистості, поступове засвоєння нею вимог суспільства, придбання соціально значущих характеристик свідомості і поведінки, які регулюють її взаємини із суспільством.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ – це процес пристосування людини до умов життєдіяльності, до рольових функцій та норм поведінки, до форм соціальної взаємодії, що склалися у спільноті, до якої інтегрується індивід.

СПЕЦІАЛЬНА АНДРАГОГІКА (від грец. *άνδρoς* – дорослий чоловік і грец. *αγωγή* – вести) – наука про принципи, закономірності, зміст, методи і форми професійної освіти й освітні методи комплексного реабілітування дорослих людей з обмеженнями життєдіяльності.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА – це галузь педагогічної науки, яка вивчає особливості освіти осіб з особливими освітніми потребами; розробляє, впроваджує спеціальні методи, форми, засоби розвитку, навчання, виховання, що враховують індивідуальні особливості розвитку та функціонування таких осіб. СП – важлива галузь, яка сприяє соціальній інтеграції та забезпеченню якісної освіти для всіх, незалежно від їхніх особливостей розвитку.

СУРДОПЕДАГОГІКА (від латинського *surdus* – глухий) – наука про розвиток, навчання та виховання дітей з порушеннями слуху (глухих, слабкочуючих, з кохлеарними імплантами). Сурдопедагогіка розвивається на міждисциплінарній основі із використанням здобутків загальної педагогіки і психології, нейропсихології, фізіології, отоларингології, аудіології, сурдології.

ТИФЛОПЕДАГОГІКА – наука про закономірності розвитку, навчання, виховання, соціальної адаптації та інтеграції в суспільство осіб з глибокими порушеннями зору.

ПОРУШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ – це системне порушення пізнавальної діяльності внаслідок органічного ураження кори головного мозку, що має непрогресуючий характер. ППР у дітей залежно від інтенсивності ураження кори головного мозку можуть виявлятися різними якісними характеристиками прояву: від легкого ступеня до помірного, важкого та глибокого ступенів.

Затверджено

Протокол № 7 від 07/06/2025 р.

Укладачі

Кульбіда С.В., Данілавичюте Е.А.,
Кобильченко В.В., Литовченко С.В.,
Чеботарьова О.В., Ярмола Н.А.

Завідувач відділу

Ярмола Н.А.